

دشمن شناسی در نهج البلاغه

از دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله العالی)

تدوین: محمد فرج پور

۱۳۵۷

انتشارات دانشیاران ایران

سرشناسه	فرح پور، محمد، ۱۳۵۷
عنوان و نام پدیدآور	دشمن شناسی در نهج البلاغه: از دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله العالی)
مشخصات نشر	تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری	۸۷ ص
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۷۸۵۹-۴۲-۱
وضعیت فهرست نویسی	فیبای مختصر
یادداشت	فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nliai.ir
	قابل دسترسی است.
شماره کتابشناسی ملی	۲۸۵۷۶۲۶

شناسنامه کتاب

نام کتاب:	دشمن شناسی در نهج البلاغه
مؤلف:	محمد فرح پور
مدیریت انتشارات:	روح الله گلستانی
مسئول امور نشر:	محمد رسول نصرتی
صفحه آرا:	نسیم امیری
ناشر:	انتشارات دانشگاه تهران
چاپ و صحافی:	پرستش
قیمت:	۷۰۰۰ تومان
نوبت چاپ:	اول/ ۱۳۹۴
شمارگان:	۱۰۰۰ نسخه

مرکز پخش:

تهران، میدان بهارستان، خیابان مجاهدین اسلام، کوچه آذر

همراه: ۰۹۱۲۱۳۸۳۷۱۸، تلفن: ۷۷۶۷۰۵۶۹، ۷۷۶۷۰۷۳۱

فروشگاه اینترنتی کتاب پایابوک: www.payabook.com

فهرست مطالب

مقدمه	۹
دشمن شناسی در نهج البلاغه	۱۵
دشمن شناسی از دیدگاه مقام معظم رهبری	۱۷
ضرورت دشمن شناسی	۱۷
اقسام دشمن	۲۰
۱. دشمن آشکار	۲۰
۲. دشمن پنهان	۲۰
اقسام دشمن از دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله العالی)	۲۲
تشریح ابعاد مختلف دشمن درونی	۲۳
تشریح ابعاد مختلف دشمن بیرونی و برنامه های آن	۲۳
تشریح ابعاد مختلف جنگ روانی دشمن	۲۴
چگونه دشمن را بشناسیم؟	۲۵

- ۲۶ هشیاری در برابر دشمن
- ۲۹ تاکتیک‌های دشمنان
- ۳۰ الف) ایجاد اختلافات قومی و مذهبی
- ۳۱ ب) راه‌اندازی جنگ نیابتی
- ۳۲ ج) ساخت بدیل‌های دروغین از اسلام
- مهم‌ترین روش‌ها و تاکتیک‌های دشمنان اسلام از دیدگاه حضرت
- ۳۳ علی (علیه السلام)
- ۳۳ انجام فعالیت‌های سازمانی و تشکیلاتی
- ۳۵ هدف دشمن از این قضایا چیست؟
- ۳۵ مخفی نگه‌داشتن مشکلات خود
- ۳۶ مقابله با روی کار آمدن نظام‌های مردم‌سالار
- ۳۶ ۳. جلوگیری از بیداری اسلامی
- ۳۹ شعارها و بهانه‌های عامه‌پسند
- ۴۲ استفاده ابزاری از چهره‌های مقبول
- ۴۳ ایجاد شبهه
- ۴۷ مکر و حيله
- ۴۹ تبلیغات و جوسازی
- ۵۱ ایجاد اختلاف و تفرقه در صف مسلمین
- ۵۳ فرصت طلبی
- ۵۴ استفاده ابزاری از مقدسات
- ۵۶ تقسیمات دشمن در نهج البلاغه شریف
- ۵۶ انواع دشمن در نهج البلاغه

۱. دشمنی نفس انسان با خود انسان ۵۶
۲. دشمنی شیطان با انسان ۶۰
۳. دشمن به مانند یک فرد ۶۶
۴. دشمنی با بشریت (دشمن اجتماعی انسانها) ۷۲
- مسخ ارزشها در زمان بر پائی حاکمیت دشمنان در جامعه ۷۳
- سستی مردم در دشمن شناسی و شماتت مولا (عج) ۷۷
- خصوصیات دشمن ۸۱
- منابع و مأخذ: ۸۵

مقدمه

انسان‌ها در محیطی زندگی می‌کنند که از شرایطی برخوردار است، اوضاع اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، اجتماعی، امنیتی و... از جمله مواردی است که برای زندگی، دوام و بقا آدمی تأثیر گذارند، شناخت این پدیده‌ها به زندگی مطلوب و آرمان‌های بشری کمک می‌کند، یکی از این پدیده‌ها که در حوزه سیاست ارزیابی می‌شود دشمن‌شناسی است، یکی از راه‌های پیروزی و موفقیت آدمی شناخت دشمن است، بطور طبیعی انسان تا آنجایی که دشمن را مورد بررسی و شناخت قرار داده به مقابله و دفع آن کوشیده و به موفقیت‌های چشمگیری دست یافته است اما متأسفانه همین انسان گاهی اوقات بر اثر عدم شناخت و بی‌تدبیری و سهل‌انگاری ضربه‌های فراوان و بعضاً جبران ناپذیری از دشمن ناشناخته خود خورده است.

دشمن‌شناسی و همه ابعاد رفتاری دشمن در تمام میدان‌ها از

مسائل اساسی و مهمی به شمار می‌رود که به انسان اطلاعات، آگاهی، بینش و بصیرت می‌بخشد تا در راه رسیدن به هدف، دوست و دشمن خود را تشخیص دهد. لذا ائمه اطهار (علیهم‌السلام) همیشه انسان‌ها را به این مهم ترغیب کرده و از او خواسته‌اند تا دشمنان خود را بشناسند، برماست تا با بکار بستن سیره عملی ائمه اطهار (علیهم‌السلام) و پیروی از فرامین گهربار آن عزیزان گام‌های موثری در مسیر پرفراز و نشیب دشمن‌شناسی برداریم. در این مقاله کوتاه بر آنیم تا گامی در مسیر شناخت دشمن برداریم، در واقع هدف معرفی دشمن برای توجه به نقشه‌ها و حیل‌های آنان و غافل نشدن از مکر آنهاست. امیدواریم خداوند شر دشمنان بویژه دشمنان این آب و خاک که یکی از ضروریات جامعه و شیعیان هر عصر مخصوصاً عصر حاضر که در بیان رهبر بزرگوار انقلاب حضرت امام خامنه‌ای (مدظله) تحت عنوان حساس، پیچ تاریخی برای مسلمانان نام گذاشته شده، شناخت انواع دشمنان و روشهای منحرف کردن انسانها می‌باشد. بدون شناخت دقیق از دشمن و ترفندهای دشمن نمی‌توانیم نسبت به رفتارهایه خود جهت‌دهی صحیح و کارآمد برای موفقیت خود و جامعه و رسیدن و رساندن به سعادت داشته باشیم. مقاله پیش رو در صدد بررسی انواع دشمن (به معنای گفتمان درون دینی) و شناسائی اهداف دشمن برای انسان و انسانها است. رویکرد ما در دشمن‌شناسی، به صورت رویکرد اجتماعی عصر خود و

لایه‌های پنهان آن یعنی؛ راههای تسلط دشمن از بُعد شخصیتی و اجتماعی فرد و افراد، در عصری که در آن زیست می‌کنیم، می‌باشد. آنچه که در این مقاله تحت عنوان دشمن‌شناسی تبیین و بررسی می‌شود، به اندازه‌ای هم مباحث اجتماعی و رفتاری خود را نیز که بعضاً به صورت خودآگاه و ناخودآگاه متأثر از دشمن است، نیز شامل می‌شود که ناخواسته در زمین دشمن و با قوانین آنها بر علیه اسلام حرکت و رفتاری از خود نشان ندهیم.

دشمنی در کلام شریف امیر بیان، امیرالمومنین علی (علیه السلام) محدود به زمان و مکان خاصی نمی‌شود، زیرا باطل در تمام حالات می‌تواند رفتارهای کاملاً متفاوتی و پیچیده‌ای از خود بروز دهد و انسان را به اشتباه بیندازد. نکته‌ای که نباید مورد غفلت قرار گیرد بزرگترین دشمن انسانها که همان نفس او است و شیطان به کمک این پیاده نظام که همه جا با انسانها حضور دارد، به راحت‌ترین شکل می‌تواند بر افراد چیره شود.

از مباحث مهم در سیره امام علی (علیه السلام)، رفتار آن حضرت با دشمنانشان است. این بحث، هم از جهت دشمن‌شناسی و هم شیوه درست برخورد با دشمن را می‌آموزاند. امام علی (علیه السلام) با دشمنانی مواجه بود که پیامبر (صلی الله علیه و آله) با این نوع دشمن مواجه نبود. پیامبر با کسانی مقابله کرد که با گفتار و رفتار خود زنده باد بت!! می‌گفتند اما امام علی (علیه السلام) با کسانی روبه‌رو بود که سابقه درخشانی در

خدمت به اسلام داشتند! اهل عبادت و قرآن و شب‌زنده‌داری بودند؛ با این همه از روح مکتب بی‌خبر بوده و همین امور، زمینه‌ساز مقابله آنان با حکومت عدالت‌گستر مولا علی (علیه السلام) شد. امام علی (علیه السلام) در حقیقت با نفاق پنهان مواجه بود و پر واضح است که برخورد با این دشمن به مراتب سخت‌تر از برخورد با کفر آشکار است. بر این اساس است که امام علی (علیه السلام) برخورد با دشمنانی این چنین را از مفاخر خود برمی‌شمرد:

«ایها الناس فانی فقات عین الفتنه و لم یکن لیجتری علیها احدٌ

غیری بعد ان ماج غیبهها و اشتد کلبها؛ (۱)

مردم! این من بودم که چشم فتنه را درآوردم و کسی جز من جرأت بر آن نداشت؛ بعد از آن که امواج فتنه همه جا گسترده بود و هاری آن فرونی یافته بود.»

حکومت حدوداً پنج ساله امیر مؤمنان علی (علیه السلام) با سه جریان مخالف مواجه بود:

۱. جاه‌طلبان و مقام‌پرستان که در خط مقدم بیعت‌کنندگان با مولا علی (علیه السلام) بودند و امید آن داشتند که از این راه بتوانند به دنیایی آباد و مقام و ریاستی که در پی آن بودند برسند، اما پس از آن که امام علی (علیه السلام) به حکومت رسید و ارزش‌های الهی را به جای ارزش‌های پوسیده جاهلی نهاد، از حکومت حضرتش مأیوس شده و شروع به مخالفت با آن نموده و علیه

- حکومت اسلامی امام علی (علیه السلام) شورش کردند. نام این گروه در تاریخ اسلام «ناکثین» - پیمان شکنان - می باشد.
۲. ظالمانی که از حکومت پیشین بهره ها می بردند، دزدی ها و غارت گری ها می نمودند و از این راه اموال فراوانی به هم زده بودند و با سر کار آمدن حکومت عدل از این غارت گری ها ممنوع گشته و به شدت با ستم آنان مبارزه شد. نام این گروه در تاریخ اسلام «قاسطین» است. «قسط» هم به معنای عدالت و هم به معنای ظلم و عدول از حق آمده است. راغب در مفردات می گوید: «قسط به معنی سهم و نصیب است و هرگاه سهم و نصیب دیگری گرفته شود، قسط به آن گفته می شود و این مصداق ظلم است.» (۲)
۳. کوتاه فکran و متحجرانی که فقط ظاهری از دین را دیده بودند و حقیقت آن را نفهمیده بودند و به شدت بر عقیده باطل خود استوار بودند. اینان نیز سر شورش بر حکومت مولا علی (علیه السلام) برآوردند. نام این گروه «مارقین» است و نام دیگرشان خوارج که بعد از داستان حکمین، در صفین بر ضد امام برخاستند و پرچم مخالفت را برافراشتند. این واژه، از ماده «مروق» به معنای پرش تیر از کمان است. گویی آنها قبلا در دایره حق بودند ولی به خاطر تحجر و نادانی و خودخواهی از مفاهیم اسلامی و تعلیمات آن به دور افتادند.

این سه جریان مخالف را پیامبر گرامی اسلام (ﷺ) در سخنان خود به صراحت پیش‌بینی فرموده بود: ابویوب انصاری گوید: «امر رسول الله (ﷺ) علی بن ابی طالب (ع) بقتال الناکثین و القاسطین و المارقین؛ پیامبر اکرم (ﷺ) به علی (ع) دستور داد که با سه گروه ناکثین و قاسطین و مارقین پیکار کند.» خود حضرت نیز در خطبه شقشقیه با همین نام مخالفین خود را نام برده است: «فلما نهضت بالامر نکثت طائفه و مرقت اخرى و قسط آخرون...»؛ (۴)

هنگامی که قیام به امر خلافت کردم جمعی پیمان خود را شکستند و گروهی به بهانه‌ای واهی سر از اطاعتم پیچیدند و از دین خدا بیرون پریدند و دسته دیگری راه ظلم و طغیان را پیش گرفتند.»

تحلیل و بررسی عملکرد این سه جریان مخالف و موضع امام علی (ع) در برابر آنها، نقش ارزنده‌ای در آگاهی امت اسلامی ما از جریان‌های مخالف نظام و نیز الهام‌بخش نحوه برخورد با آنان خواهد بود. به یاری خداوند، بر آنیم که به تحلیل این سه جریان مخالف از دیدگاه مولا علی (ع) بپردازیم. در این مقاله به عنوان مدخل، بحثی پیرامون دشمن‌شناسی از دیدگاه مولی تقدیم می‌داریم.